DOBROGEA AND DOBRUDZHA - FROM COMMON PAST TO COMMON FUTURE

PROIECT FINANȚAT DE UNIUNEA EUROPEANĂ

MINISTERUL AGRICULTURII ȘI DEZVOLTĂRII RURALE

PNDR

AFIR împreună creștem satul românesc

GAL Munții Macinului Dunărea Veche

DOBROGEA AND DOBRUDZHA – FROM COMMON PAST TO COMMON FUTURE

Structura multietnică a Dobrogei este rezultantă a unor circumstanțe istorice ce au modelat permanent peisajul uman al zonei prin mișcările de populație, prin colonizările spontane sau organizate de stat şi pendulări de populație de o parte şi de alta a Dunării.

Cu o poziție istorico-geografică privilegiată, cu drumuri (militare şi comerciale) trasate încă din perioada cuceririi romane de-a lungul fluviului şi zonei litorale, coridor de trecere între două lumi diferite – Orient şi Occident – Dobrogea a fost în situația zonei de pasaj pentru majoritatea populațiilor care s-au perindat de-a lungul timpului.

Toți etnografii care au studiat zona Dobrogei au definit-o, în toată complexitatea faptelor de cultură materială şi imaterială, ca o zonă de conlocuire şi convieţuire etnică. Au descris-o ca pe un *mozaic, creuzet etnic, oikumenă dobrogeană*, zonă multietnică, multiculturală sau interculturală.

BULGARII DOBROGENI DIN ROMÂNIA

DOBROGEA - SPAȚIU MULTIETNIC

Pe teritoriul Dobrogei conviețuiesc în armonie români, aromâni, megleni, bulgari, ruşi-lipoveni, ucraineni, găgăuzi, cerchezi, italieni, germani, romi, turci, tătari, armeni, evrei, greci, albanezi.

Populația bulgărească a provenit în mare parte din regiunile Otel, Şumla, Zagora, Iambol, Sliven, populând sate precum: Nicolae Bălcescu (Pe atunci Başchioi), Rândunica (Congaz), Beidaud, Casimcea, Caranasuf, Cerna, Camver, Hagilar, mixte: Cataloi, Frecăței, Cineli şi altele.

REPERE ISTORICE PRIVIND POPULAȚIA DOBROGEI

Dobrogea - teritoriu geo-strategic, zonă de pasaj, teatru de război

Etapa stăpânirii turcești: colonizări cu populație de origine musulmană, construire de geamii și construcții edilitare, atragerea cazacilor (zaporojeni sau nekrasovți) prin oferirea unor favoruri în schimbul serviciului lor militar.

1878 – alipirea la România, urmată de o serie de acțiuni încercări de diminuare a elementului turcesc: colonizarea mocanilor, italienilor; schimbarea denumirilor localităților etc.

1940 – cedarea Cadrilaterului, schimbarea configurației etnice prin schimburi de populație (bulgari/ aromâni), strămutarea germanilor.

Perioada comunistă: uniformizare, colectivizare și schimbarea modului de a trăi sărbătorile, mai ales în spațiul public/ religios, încercări de forțare a populațiilor slave pentru a trece la stilul nou, schimbarea (reușită sau nu) a denumirilor localităților.

Perioada post-decembristă: exprimare a etnicității la nivel instituțional, renegociere a etnicității, inovații.

REPERE ISTORICE PRIVIND POPULAȚIA DOBROGEI

POPULAȚIA DOBROGEI ÎN 1850 (NR. GOSPODĂRII)

La composition ethnique de la Dobroudja en 1850

En nombre de foyers recensés		%
Turcs	4800	30,6 %
Roumains	3656	23,3 %
Tatars	2225	14,2 %
Bulgares	2214	14,1 %
Cosaques	1092	7 %
Lipovènes	747	4,7 %
Grecs	300	1,9 %
Tsiganes	212	1,3 %
Arabes	145	0,9 %
Arméniens	126	0,8 %
Juifs	119	0,7 %
Allemands	59	0,4 %

Tab. 1 *Recensement ottoman, 1850.*

Sursa: F. Beaumont, *Les Lipovènes du delta du Danube. Chronique d'une société théocratique russe des Balkans.*, Balkanologie, Vol. X, n° 1-2

POPULAȚIA DOBROGEI DIN 1880 PÂNĂ ÎN 1900

		1880	1885	1890	1895	1900
	Români	43671	58486	74648	103029	119562
	Bulgari	**24915**	**29722**	**33776**	**37540**	**38838**
3)	Turci	18624	13928	13044	12464	12459
4)	Tătari	29476	34325	29668	27685	28045
5)	Țigani	702	833	823	1159	3368
6)	Ruși	4555	7859	10149	13729	14195
7)	Lipoveni	8250	10844	11918	13009	13003
8)	Greci	4015	7267	7482	8070	8565
9)	Armeni	508	1485	1248	1897	2583
10)	Evrei	1762	3826	3908	4128	4315
11)	Germani	2461	4237	4568	8663	8853
12)	Alții	730	530	2034	2262	4740
	Dobrogea	**139671**	**173452**	**191276**	**235545**	**258525**

Sursa: G. Dănescu, *La Dobroudja*, Bucarest, Imprimerie de l'Indépendance Roumaine, 1903, p. 141

CADRILATER

Cadrilaterul s-a dezvoltat ca parte a statului român în componența căruia a intrat după cel de-al doilea război balcanic (1913) şi până în 1940, când revizuirea granițelor României, după diclatul de la Viena, a determinat anexarea acestuia de către Bulgaria. După 1940 s-a produs schimbul de populație prin strămutarea sau repatrierea bulgarilor şi venirea aromânilor, românilor şi meglenoromânilor colonizați în Cadrilater după 1925.
În urma colonizărilor libere sau oficiale densitatea populației creşte de la 5-6 locuitori pe km² (1878) la cca 10-14 (1880-1900) respectiv 25 locuitori pe km² în 1913.

		Jud. Tulcea (1913)			**Dobrogea veche (de N):** Tulcea şi Constanța			**%**
		Urban	**Rural**	**Total**	**Urban**	**Rural**	**Total**	
1)	Români	19171	68168	87339	50100	166325	216425	56,8
2)	Bulgari	5854	20918	26772	7592	43557	51149	13,4
3)	Ruşi	10550	22960	33510	10829	25030	35859	9,4
4)	Tătari	221	920	1141	2271	19079	21350	5,6
5)	Turci	2648	2511	5159	7548	12544	20092	5,3
6)	Greci	4393	375	4768	8529	1470	9999	2,6
7)	Germani	333	1784	2117	798	6899	7697	2,0
8)	Evrei	2752	219	2971	4283	290	4573	1,2
9)	Ţigani	500	1927	2427	706	2557	3263	0,9
10)	Armeni	673	97	770	2559	635	3194	0,8
11)	Italieni	127	1207	1334	583	1345	1928	0,6
12)	Diverşi	899	1652	2551	2451	2450	4901	1,4
	Total	48121	122738	170859	98249	282181	380430	100

POPULAȚIA STABILĂ A DOBROGEI (ROMÂNIA) CONFORM RECENSĂMÂNTULUI DIN 2011

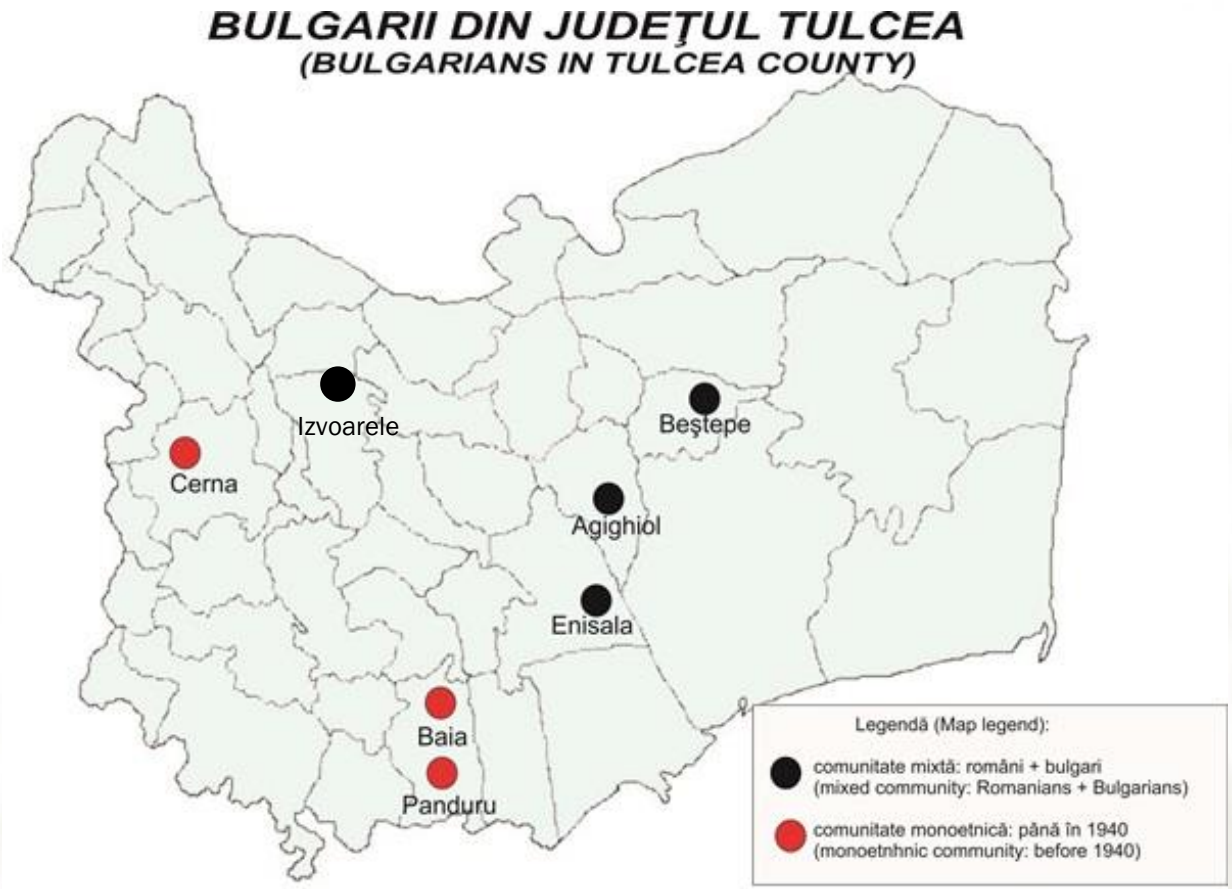
JUD.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
	Total	Români	Mag.	Romi	Ucr.	Germ.	Turci	R. Lipov.	Tăt.	Sarbi	Slov.	Bulg.	Cr.	Greci	It.	Evrei	Cehi	Pol.	Chin.	Arm.	C.	Maced.
CT	684082	570754	450	8554	94	143	20826	3568	19601	16	5	35	4	266	60	36	1	22	8	263	35	503
TL	213083	180496	70	3423	1083	23	1674	10342	119	4	4	23	1	1181	57	7	1	4	-	58	17	59
Dobr.	897165	751250	520	11977	1177	166	22500	13910	19720	20	9	58	5	1447	117	40	2	26	8	321	52	562

1 – Români; 2 – Maghiari; 3 – Romi; 4 – Ucraineni; 5 – Germani; 6 – Turci; 7 – Ruși-lipoveni; 8 – Tătari; 9 – Sârbi; 10 – Slovaci; 11 – Bulgari; 12 – Croați; 13 – Greci; 14 – Italieni; 15 – Evrei; 16 – Cehi; 17 – Polonezi; 18 – Chinezi; 19 – Armeni; 20 – Ceangăi; 21 – Macedoneni;

Sursa: INS

REPARTIȚIE GEOGRAFICĂ A ETNICILOR BULGARI ÎN JUDEȚUL TULCEA)

Grup etnic	Bulgari
Ocupații și meșteșuguri	Legumicultură, agricultură, creșterea animalelor, industrie casnică textilă, olane

SCURT ISTORIC

Între anii 1878 şi 1918 documentele vremii studiate în arhiva Direcției Județene Tulcea reflectă eforturile de modernizare şi colonizare ale Dobrogei, dorința autorităților statului român de a rezolva problemele întâmpinate de localnicii români, bulgari, turci, tătari, germani, italieni, greci. La 1880 se înregistrau, conform statisticii, 85.685 locuitori ai județului Tulcea din care 25.248 erau români, 21.402 bulgari, 2955 germani, 9730 turco-tătari, pentru restul de 26350 nu este menționată etnia, Iar la 1900 124.429 din care 50.243 români, 26.617 bulgari, 5.532 turco-tătari (scăderea numărului de etcici turco-tătari s-a datorat repatrierilor), 4.233 germani.

Colonizarea elementului românesc a fost impulsionată prin legi (1880, 1882, 1903) şi ajutoare date celor care se stabileau aici pentru a-şi construi locuințe şi a lucra terenurile agricole. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în timpul domniei lui Carol I de Hohenzollern, migranții italieni au fost atrași în economia de piață din România, în special în sectoarele construcțiilor, exploatării și prelucrării pietrei sau a produselor lemnoase, dar și în agricultură. În altă ordine de idei, după 1878 se produce un exod al populației musulmane din Dobrogea și spațiul balcanic.

Războaiele balcanice din anii 1912-1913 (având drept consecință căderea Imperiului Otoman) şi implicarea României împotriva Bulgariei (care îşi atacase foştii aliați, Grecia și Regatul Sârbo-Croato-Sloven) au dus la alipirea la Regatul Român a Dobrogei de Sud (numită şi Cadrilater), cu cele două județe, Durostor şi Caliacra.

SCURT ISTORIC

Primul război mondial a provocat mari distrugeri determinate de armatele statelor beligerante. Dobrogea era sub administrația Armatei a III-a bulgare, cu un comportament ostil față de populația românească, ca răzbunare la alipirea Cadrilaterului din 1913, fapt ce a determinat diminuarea numărului locuitorilor români. După terminarea conflagrației mondiale au fost împroprietăriți aici veterani din Moldova. Legea împroprietăririi din 1921 a amplificat elementul românesc din zonă.

Teritoriul întregii Dobroge a fost recunoscut Regatului Român, prin Tratatul de la Paris din anul 1919, menținându-se hotarul din 1916 cu Bulgaria.

Între anii 1923-1925 în rândul populațiilor aromâne și meglenoromâne din Albania, Bulgaria, Grecia și Iugoslavia se cristalizează curentul imigrării în România. Această situație este amplificată de schimbul masiv de populație dintre Grecia și Turcia, ratificat prin convenția de la Laussane din 24 iulie 1923. Începând cu anul 1925 meglenoromânii și aromânii au fost împroprietăriți, la cererea lor, în Cadrilater. Colonizări în Cadrilater (Dobrogea de Sud) s-au făcut și cu populație românească din Vechiul Regat.

SCURT ISTORIC

Urmează cea de-a doua conflagrație mondială (1939-1945), coroborată cu accentuarea extremismului și a gândirii antisemite. Anul 1940 a determinat o schimbare importantă a compoziției etnice a populației din Dobrogea:

- în urma Tratatului de la Craiova (7 septembrie), prin care se ceda Cadrilaterul în favoarea Bulgariei, s-a produs schimbul de populație dintre bulgarii din Dobrogea Veche - pe de o parte și aromânii, meglenoromânii și românii colonizați anterior sau băștinași în Dobrogea Nouă (Cadrilater) - pe de alta;
- pe 22 octombrie 1940 este semnată convenția încheiată între Guvernul Regal Român și Reich-ul german care prevedea repatrierea germanilor dobrogeni.

COMUNITATEA DE BULGARI ÎN DOBROGEA

Așezarea și dezvoltarea comunităților de bulgari în acest spațiu sunt marcate de incertitudini, mitizări și mistificări, alimentate de decidenții politici și liderii culturali ai diferitelor perioade istorice. Revendicarea acestui teritoriu de către autoritățile române și bulgare, într-un context geopolitic complex, cu factori de putere cointeresați și combatanți, a determinat dezvoltarea a cel puțin două istoriografii, diametral opuse. Istoricii bulgari au încercat să demonstreze, prin orice tip de dovezi (istorice, demografice, arhitectural-religioase, etnografice), importanța simbolică a acestei regiuni în formarea națiunii bulgare. Românii, pe de altă parte, au marjat pe întâietatea istorico-mitică în Dobrogea nordică, pe continuitatea elementului românesc sub otomani și dominanța din punct de vedere numeric.

FRONTIERE ÎN DOBROGEA SAU CADRILATER ÎN ROMÂNĂ

Dobrogea de Nord

Dobrogea de Sud
(în interiorul granițelor României august 1913 - mai 1918; noiembrie 1940)

Dobrogea de Nord de-a lungul liniei Mangalia - Rasovo
(în interiorul granițelor Bulgariei, februarie - iulie 1878)

Silistra
(în interiorul granițelor României august 1913 - mai 1918; noiembrie 1919 - septembrie 1940)

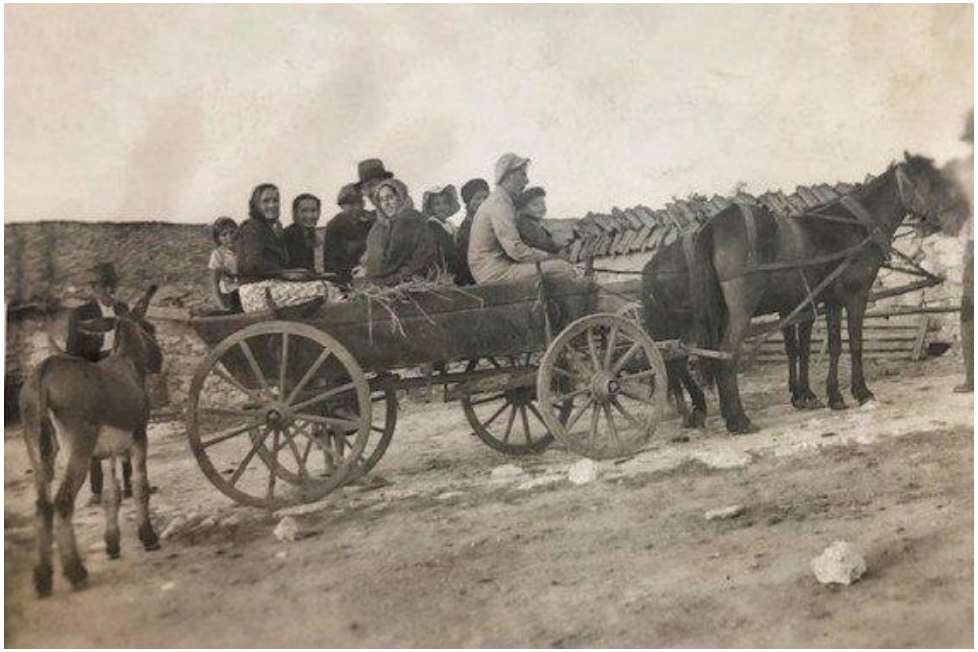
Teritorii din Dobrogea sub stăpânire bulgară mai 1918 - noiembrie 1919

Teritorii din Dobrogea aflate sub condominiul Puterilor Centrale - septembrie 1918
(sub conducerea Bulgariei septembrie 1918 - noiembrie 1919)

Al doilea braț al Deltei Dunării
(parte a Rusiei 1878 - 1918; parte a URSS 1940 - 1941; 1947 - 1991; din 1991 parte a Ucrainei)

Insulele Dunării și Mării Negre
(în componența URSS 1948 - 1991; din 1991 în componența Ucrainei)

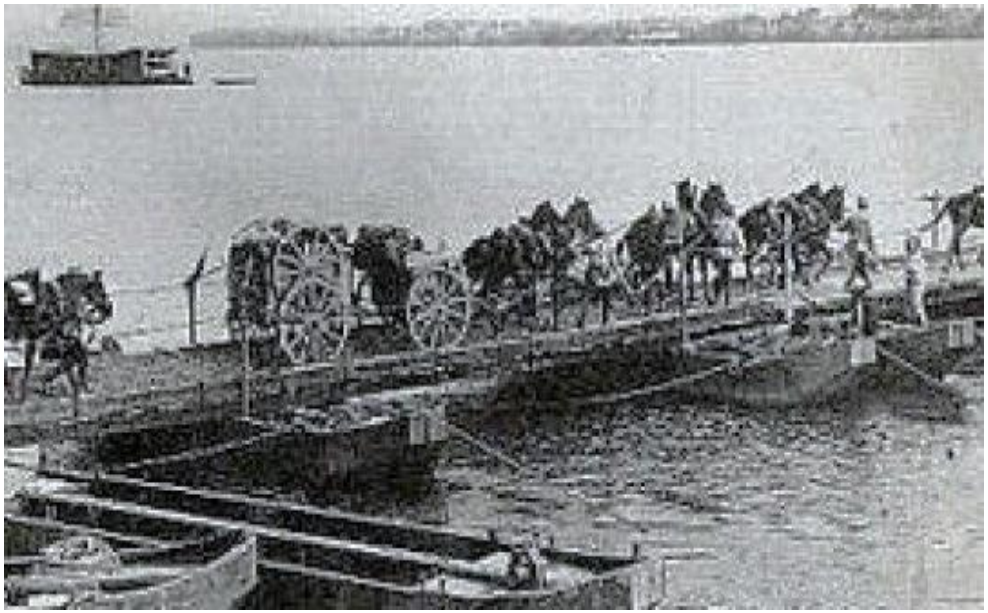
DIN POVEȘTILE IMIGRANȚILOR BULGARI

Evenimentele importante din 1940 au fost legate de începutul celui de-al Doilea Război Mondial. Marile puteri iau măsuri strategice, remodelează granițele, încheie tratate și acorduri benefice pentru ei. La 1 octombrie 1940 s-a încheiat Acordul de la Craiova, conform căruia Dobrogea de Sud este dată Bulgariei. Granița este mutată până orașul Silistra, ca satele Gârlița și Almâlii rămânând pe teritoriul României. Acordul dă dreptul bulgarilor să emigreze în Bulgaria, românilor din Dobrogea de Sud să meargă în așezările eliberate de bulgari pe teritoriul României. Începe o relocare masivă a populației de ambele părți ale graniței, necunoscută ca precedent.

Pregătirile au început imediat după anunțarea acordului din 1 ianuarie 1940. Fiecare aşezare alege trei reprezentanți, a căror sarcină este să studieze în ce aşezare de pe teritoriul Bulgariei se vor stabili.

DIN POVEȘTILE IMIGRANȚILOR BULGARI

Condițiile erau să se respecte mai mult sau mai puțin distanța față de centrul orașului Silistra. Dacă veneau de la 10 km, ar fi trebuit să li se ofere un sat la 10 km. A doua condiție, care afectează fiecare gospodărie era ca ceea ce lasă, să primească în noul loc similar. Încep astfel să fie descrise clădiri, curți, câmpuri, hectare, podgorii etc. Fiecare gospodărie are dreptul să se întoarcă de două ori cu un cărucior pentru bagaje, oameni, animale.

Comitetul de emigrare din orașul Silistra propune ca reprezentanții noștri (n.a. – Bulgarii) să se stabilească în satul Aydemir, întrucât distanța corespunde cu cea a Gârliței. Locuitorii noștri (n.a. – Bulgarii) nu acceptă această propunere. Motivele au fost că nu era loc pentru tot satul și nu vor fi independenți așa cum își doreau. Al doilea motiv a fost găsirea unei aşezări cu o păşune mai mare pentru animale, pentru a avea apă în apropiere. După trei zile de rătăcire, au ales satul Sokol, la 45 km de orașul Silistra.

DIN POVEȘTILE IMIGRANȚILOR BULGARI

În același timp, la Gurlitsa se desfășoară pregătiri febrile. Sunt pregătite liste, totul este descris și explicat. Se pregătesc căruțele, caii, bagajele și animalele. Momentul mult așteptat vine la sfârșitul lunii octombrie - începutul lunii noiembrie. În două săptămâni, totul a trebuit să se termine (relocarea de pe o parte pe cealaltă a noii granițe). Caravanele au pornit cu căruțe încărcate cu haine și bagaje pentru copii. În spatele căruțelor erau legate animale, tot ce se putea lua. Două puncte de odihnă au fost desemnate pentru locuitorii din Gârlița, primul a fost Silistra, iar al doilea Srebârna. În satul Srebârna s-au odihnit caii și oamenii pentru călătoria mai lungă până în satul Sokol.

DIN POVEȘTILE IMIGRANȚILOR BULGARI

Satul tătar Atmaja (care era numele vechi al satului Sokol) îi întâmpină părăsit și pustiu, rămăsesera doar câteva case cu o populație locală de tătari. Comisia care a făcut inventarele la Gârlița a sosit mai devreme și a stabilit casele gospodăriilor viitoare, unde să se cazeze. Au existat oameni supărați și nemulțumiți, dar mai târziu totul a fost uitat pentru că este firesc ca o rudă să își ajute o altă rudă. Comisia isi făcea treaba, fiecare isi lua casa, terenul cuvenite conform noilor condiții. Familiile care rămân fără case sunt trimise în satele vecine, Dichevo și Kosara. Terenul a fost împărțit în același mod. Fiecare familie nou stabilită în Bulgaria a primit 10 *decari* de pământ (n.a. 1 decar = 10 ari), cadou de la țarul Boris al III-lea.

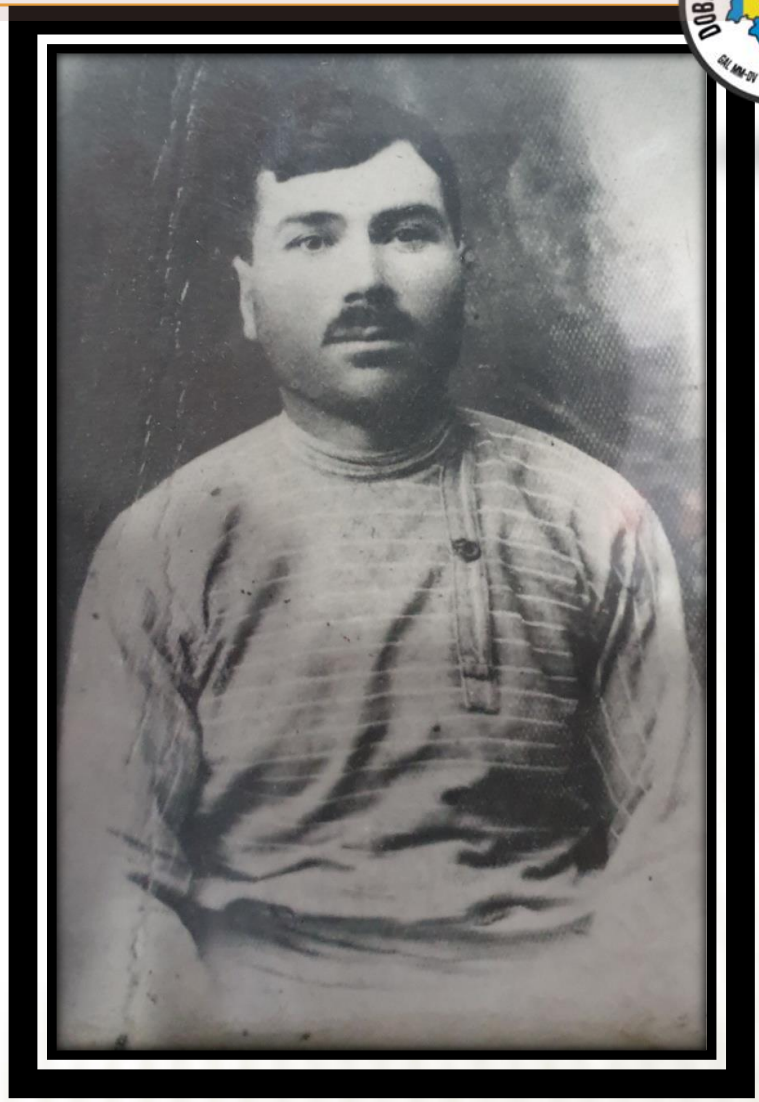
DOUĂ ȚĂRI – O SINGURĂ FAMILIE

DOUĂ ȚĂRI – O SINGURĂ FAMILIE

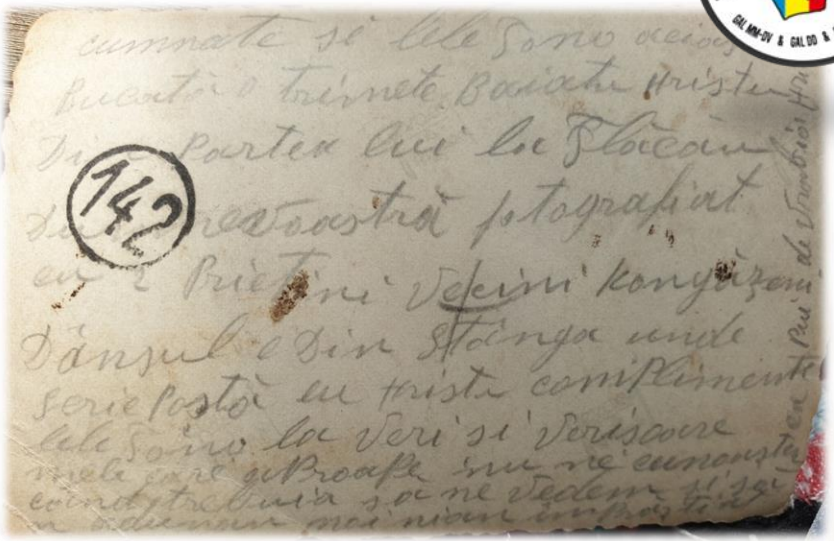
STOIAN TUDORA

IORDAN GHEORGHE

DOUĂ ȚĂRI – O SINGURĂ FAMILIE

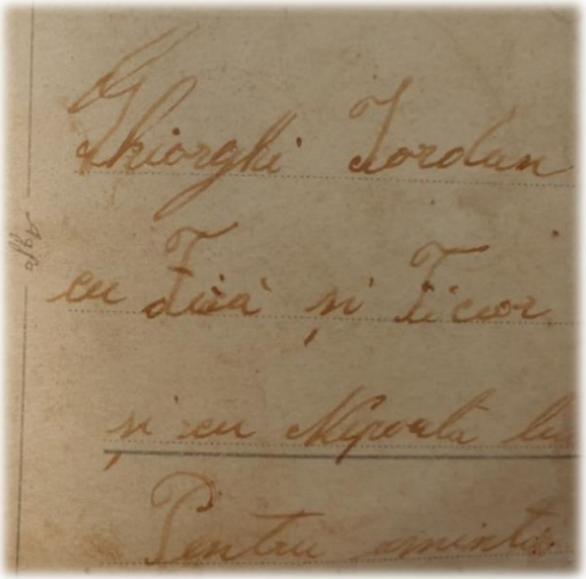

”Cumnate și lele Pena aceiasta Bucată o trimite Baiatu Hristu din partea lui la Flăcău dumneavoastră fotografiat cu 2 Prieteni vecini ”Komgăzani”. Dânsul e din stânga unde scrie Poștă eu Hristu complimente lele Pena la Veri și Verișoare mele care aproape nu ne cumoaștem când trebuia să ne vedem și să ne adunăm noi niam împrăștiat ca pui de vrăbioi . Hristu”

DOUĂ ȚĂRI – O SINGURĂ FAMILIE

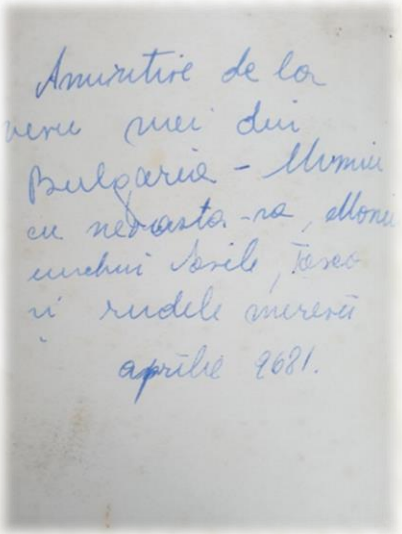

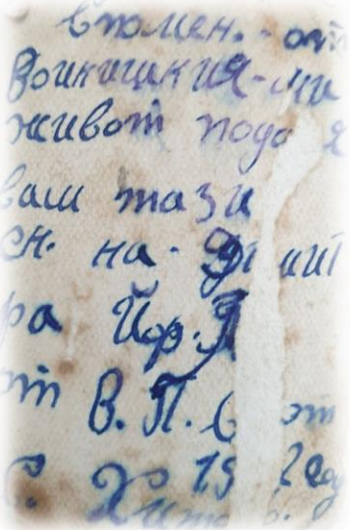

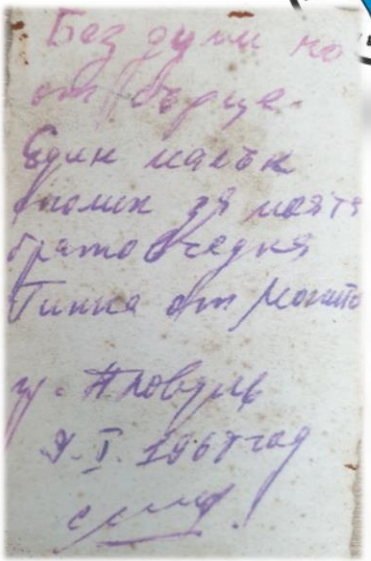

RUDELE DIN BULGARIA

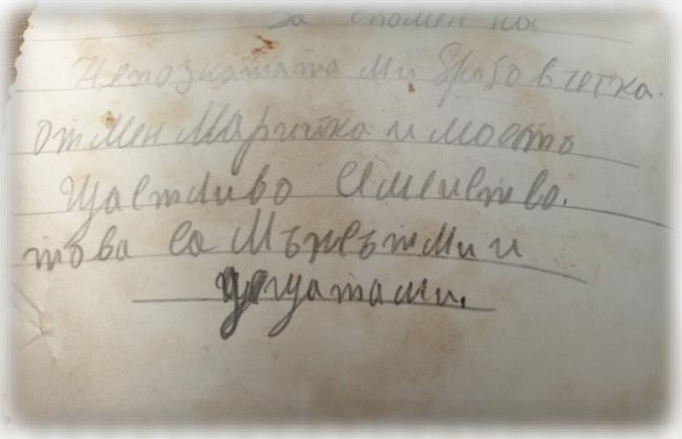

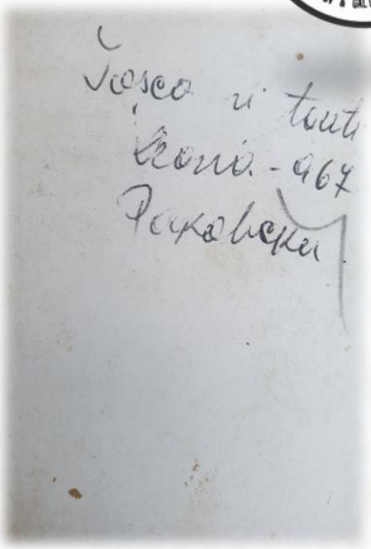

RUDELE DIN BULGARIA

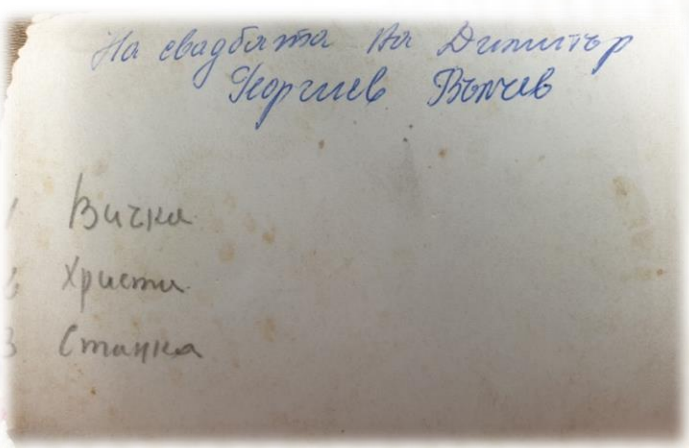

ASPECTE COMUNE DE VIAȚĂ COTIDIANĂ

OCUPAȚII TRADIȚIONALE

- Agricultura: cultivarea cerealelor și legumicultura
- Legumicultura: cartofi timpurii, varză, roșii, ardei, țelină, fasole, vinete, praz
- Creșterea animalelor: în special a cailor, ovinelor, bovinelor și păsărilor de curte
- Prelucrarea casnică a fibrelor: torsul lânii, creșterea viermilor de mătase, țesut, cusut, ș.a.

ASPECTE COMUNE DE VIAȚĂ COTIDIANĂ

Principalele ocupații tradiționale au fost agricultura (plugăria) şi creşterea animalelor.

Cercetarea de teren privind practicarea agriculturii evidențiază sisteme caracteristice agriculturii tradiționale. Dintre cerealele cultivate în areal se menționează: grâu, secară, porumb, floarea soarelui. De asemenea, se cultivau şi cereale necesare creşterii animalelor: orz, orzoaică, ovăz. Alături de cultivarea cerealelor se practica legumicultura şi grădinăritul. În arealul studiat s-a cultivat şi se cultivă și vița-de-vie.

Creşterea animalelor a fost una din ocupațiile tradiționale care s-a dezvoltat de-a lungul timpului în strânsă legătură cu dezvoltarea agriculturii. Astfel, pe acest teritoriu s-au crescut şi cresc, în principal, cornute mici (în special oi şi într-o mai mică măsură şi capre), vite cornute mari (vaci, boi), cai şi porci. Nelipsite sunt păsările de curte, mai ales găinile crescute pentru ouă și carne. Puful și penele mici erau folosite la umplutul pernelor. Se mai creșteau gâște, rațe, curci.

ASPECTE COMUNE DE VIAȚĂ COTIDIANĂ

ASPECTE COMUNE DE VIAȚĂ COTIDIANĂ

Industria casnică textilă a satisfăcut cerințele zilnice traiului, ele constând în prelucrarea produselor animaliere (obținerea borangicului, a lânii), textile (bumbac), confecționarea îmbrăcămintei, a ştergarelor, lăicerelor, păretarelor şi a altor țesături. Mărturii despre practicarea torsului, țesutului, prelucrarea lemnului ş.a. cu caracter casnic există şi astăzi.

Dintre meşteşugurile practicate amintim: prelucrarea lemnului (inclusiv realizarea războaielor de țesut), prelucrarea metalelor, prelucrarea nuielelor, olănăritul.

Prelucrarea metalelor se reduce la practicarea fierăriei. Meşteşugul era practicat pentru a satisface cerințele imediate a locuitorilor şi era legat de creşterea animalelor, de practicarea agriculturii şi de reparația mijloacelor de transport, alături de reparația uneltelor agricole. În ce priveşte însă prelucrarea uneltelor agricole (pluguri, grape) acestea erau procurate din prăvăliile deschise în sat sau de la oraş.

Prelucrarea lutului este unul dintre meşteşugurile ce s-a practicat în vederea construcțiilor de case (ridicarea pereților casei şi a unor anexe) sub forma ceamurului și chirpicilor. O formă specializată era reprezentată de realizarea olanelor, de exemplu, olănarii bulgari din Beidaud deservind o serie de localități din împrejurimi.

VESTIMENTAȚIE

În ceea ce privește *vestimentația* bulgarilor din acest areal, memoria colectivă mai

păstrează câteva informații. Fetele purtau părul lung împletit în două sau patru cozi legate în partea de jos cu panglici colorate, la ureche apărând nelipsita floare. Bulgăroaicele căsătorite își acopereau părul cu „moadă” și „casincă”. De asemenea, se purta rochia („ciucman”) sau fusta creață, cu mai multe benzi multicolore. Peste aceste piese vestimentare se purta „pristelca”, din pânză țesută în casă, decorată cu motive cusute și încadrată de jur-împrejur cu dantelă. Elementul de legătură la mijloc era reprezentat de brâul din lână sau brâul metalic („covănețu”), evident un accesoriu vestimentar legat de prestigiul și puterea financiară a familiei în comunitate. Costumul de sărbătoare includea, pentru tinerele logodite, un însemn identitar în raport cu riturile de trecere: „aschii” (zale), ghirlandă din mărgele purtată peste moadă în toată perioada logodnei, chiar până la nașterea primului copil.

VESTIMENTAȚIE

COSTUMUL BULGĂRESC: DIN ARHIVĂ... PE TEREN

Costumul tradițional, precum orice fapt de cultură, a cunoscut anumite perioade evolutive, în raport cu tipul de material folosit, semnificația unor piese vestimentare sau influența etno-culturală din zonă (otomană, urbană etc.).

Bulgăroaicele purtau părul în cărare dreaptă, împletindu-l în patru cozi în trei vițe, pornind de ceafă. Se lăsa un „șfic", în partea lui superioară legându-se o mărgică roșie cu ață roșie, cu rol apotropaic. Dacă aveau părul scurt, își cumpărau cozi, brobodițe sau „imăcele" albe, purtate în special ales vara.

Părul astfel împletit era acoperit cu „cealma"/ „celma" (modă, moadă, modiță, casinca, baticuț triunghiular), pornind de la spate, pe sub cozi. Peste aceasta se punea fesul din postav roșu sau albastru, legat cu „băiera", formată din monede de argint. Peste fes, în față, se purta fruntarul din bani de aur sau argint. Această podoabă consta într-o suprapunere de două șiruri de monede. El avea central, un „auret" mare, urmat în părțile laterale de bănuți de dimensiuni mai mici, în două straturi. În mijlocul fruntarului se prindea o floare roșie (de obicei mușcată). Fesul și fruntarul erau purtate și de fetele tinere.

COSTUMUL BULGĂRESC

COLECȚIE PRIVATĂ
dna Kalina MIHAYLOVA, BULGARIA

COSTUMUL BULGĂRESC

Costumul bărbătesc este mai dificil de reconstituit. Bulgarii purtau cămașă din pânză de casă. Tipul vechi avea guler drept și deschizătura într-o parte, prevăzută cu sistem de încheiere. Ulterior a fost înlocuită cu cea cu deschizătură în față. Peste cămașă, purtau pe timp de vară ilice în patru ițe, cu motive în cadreluri. Iarna purtau manta („iamurluc") și „ciubara" (căciulă din oaie). Pantalonii largi („șulvari", „dulvari" sau „șăroche") din aba erau prinși cu un bârneț („uciucur") sau brâu lat din lână de culoare neagră sau roșie.

ARHITECTURĂ BALCANICĂ

Casa bulgărească, ulterior locuită/ reconstruită de aromâni și meglenoromâni. Similitudini cu casa grecească

Caracteristici: streșini largi, învelitori din olană în pante line, prispe late, temelie înaltă, beci dedesubt, piatră în construirea fundației și soclului

Rituri de construcție : Sacrificiul unui animal, să curgă sânge; Apă sfințită la temelie; Daruri pentru meșteri legate la acoperiș

ARHITECTURĂ BALCANICĂ

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Bulgarii țineau rostul sărbătorilor calendaristice în raport cu vechiul calendar iulian. În timp, s-a produs trecerea la calendarul gregorian, în unele cazuri observându-se marcarea sărbătorii pe vechi prin suspendarea activităților casnice și gospodărești (ex: spălatul, lucrul la câmp). Trebuie menționat faptul că din perspectiva elementelor rituale și festive bulgarii, exponenți ai culturii balcanice, prezintă anumite similarități cu grecii și românii alături de care au conviețuit. Astfel, chiar dacă unele sărbători nu mai sunt în stare activă, din cauza disoluției comunității, ele pot fi reconstituite prin raportare la Ceilalți, cu precădere la grecii din localitatea Izvoarele, care conservă încă tradiții cu grad ridicat de arhaicitate.

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

La bulgari, dar nu numai, calendarul sărbătorilor condensa sărbători, rituri și gesturi rituale în cadrul mai multor cicluri festive: sărbătorile de iarnă, sărbătorile pascale, ajunul și ziua Sfântului Gheorghe. Ca notă specifică, menționăm faptul că această comunitate ținea sărbătorile pe stil vechi, ulterior trecând în rânduiala calendarului gregorian.

Ajunul Crăciunului prefațează marea sărbătoare a Nașterii Domnului, înglobând cutume și tabuuri alimentare, gesturi rituale oraculare, propițiatorii și pe cele legate de cultul morților. Pentru cina rituală din această seară se fierbeau grâu, fasole sau compot.

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Perioada Crăciunului reprezenta un moment propice performării unor acte magice augurale, oraculare și propițiatorii. Colindatul este practica cu cea mai mare însemnătate pentru comunitate. Bulgarii aveau cântece sau formule de vestire și colinde cu beneficiar direct (*e.g. Enas kalos palicarus/ Un flăcău bun - pentru tânăr necăsătorit, Sidi ianoc na visoc ceardac/ Șade voinicul pe cerdac înalt - pentru flăcău, Zbilusăi Cernu More/ S-a zbătut Marea Neagră - pentru preot, Gudiniță dvori mite/ Logodnica mătură curtea - pentru logodnică*).

În preajma Crăciunului, flăcăii mergeau cu colinde interpretate în bulgară, astăzi de mult uitate, dar inventariate în mai multe culegeri de folclor realizate de români sau bulgari.

Pomana porcului

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Korbanul (Kurbanul) este o tradiție sacrificială practicată la sărbători importante (ex: Sfântul Gheorghe, hramul casei), răspândită în întregul spațiu balcanic. De exemplu, la Izvoarele, korbanul este legat, la prima vedere, de începutul sezonului pastoral și de aceea impune performarea anumitor gesturi rituale care iau amploarea unui întreg ceremonial. De asemenea, în această zi se tocmeau ciobanii, se separau mieii și se puneau oile la rând pentru lapte. În sens mai larg, tradiția tăierii unui korban implică mai multe aspecte ale vieții familiale sau comunitare, fiind practicată cu ocazia construcției unei case, la nașterea unui copil, pentru vindecare, de sfântul casei sau de hramul bisericii. Toate aceste aspecte implică sacrifiul sângeros al animalului, pregătirea preparatului, împărțirea și consumul în comun.

Astfel, Korbanul se distinge sub forma unei practici simbolice și sociale, personalizate în raport cu sfântul familiei, hramul satului, patronul comunității, fiind legat de religiozitatea familială și locală. Korbanul de hramul bisericii aparține sferei publice și constă în sacrificarea unui tăuraș, în trecut în curtea bisericii, urmată de prepararea, împărțirea și consumul în comun, pe când korbanul de sănătate, cel de Sfântul Gheorghe, aparține sferei private, desfășurat pe baza asocierii în funcție de vecinătate și rudenie. Acesta prezintă variații în raport cu habitudinile familiale sau cu anumite situații excepționale, precum: înmormântările, pomenile, sfințirea casei, celebrarea korbanului de sănătate și cel de familie în aceeași zi.

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Bulgarii dobrogeni, în ajunului acestei sărbători, aduceau un miel de la târlă, acesta fiind împodobit cu lână colorată. Animalului i se oferea să mănânce tărâțe cu sare, i se punea o lumânare aprinsă între coarne, care ardea cât timp familia stătea la masa rituală. Apoi, capul familiei îi stingea lumânarea pe coarne, îi făcea semnul crucii pe frunte și îl sacrifica. Sângele animalului sacrificat se colecta într-un vas și se arunca pe derea, considerându-se că astfel oile dădeau lapte mult, pe baza principiului magiei prin similitudine. De asemenea, oasele rezultate în urma mesei din ziua Sfântului Gheorghe se îngropau lângă un furnicar, pentru noroc la bani.

Tot de Sfântul Gheorghe se performau acte și gesturi rituale menite să apare animalele de rele. „Pentru animalele din curte adunam urzică, umblam prin toată curtea și puneam urzică și stropeam cu aghiazmă, să fie feriți de răpitori. Puneam, fiecare unde dormea, o crenguță de urzică.”

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Calendarul sărbătorilor pascale, cu dată mobilă, încorporează atât tradiții creştine cât şi cele laice suprapuse în timp, dintre care amintim:

- Săptămâna Brânzei. Începe Săptămâna Nebunilor, când numai nebunii pornesc a se însura, numai proştii şi urâții satelor abia acum dau zor ca să se căsătorească. Obiceiul constă în mascarea bărbaților cu haine femeieşti pentru a merge prin şezători unde făceau nebunii şi glume.
- Lăsatul Secului a asimilat practici specifice renovării timpului, alcătuind un ciclu de sărbători de două săptămâni: Săptămâna Nebunilor şi Săptămâna Caii lui Sântoader. Ritualul de înnoire a timpului cuprinde o perioada de îmbătrânire şi degradare a timpului (când apar mascați şi elemente orgiastice) şi o perioadă cu practici de purificare a spațiului, de recâştigare a armoniei şi echilibrului. Obiceiul larg răspândit, conform căruia în încheierea mesei bogate ce se organizează la lăsatul secului trebuie să mănânci un ou fiert ca să pară postul uşor, ca să treacă degrabă postul, trimite la credința în vuirtuțile regeneratoare ale oului. Strigatul peste sat. Se efectuau vrăji şi farmece, mai ales pentru aflarea ursitei şi grăbirea căsătoriei. Au loc petreceri cu mâncare, băutură, cântec şi joc, fără a se impune prin anumite caracteristici.

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

- Lunea Curată – practici menite să preîntâmpine încălcarea interdicțiilor alimentare ale postului: consumarea anumitor alimente de post, spălarea vaselor cu leşie, schimbarea vaselor de dulce cu cele de post.
- Moşii de vară, Sâmbăta Morților. Alimente rituale preparate în Sâmbăta Sântoaderului: colăcei, colivă.
- Duminica Floriilor. Obiceiul ducerii de ramuri de lozăsau răchită, la sfințit, în dimineața zilei de Florii este probabil o relicvă a unui rit specific Floraliei. Funcții magice de stimulare şi exorcizare atribuite salciei sfințite (după liturghie), prin atingerea vitelor, copiilor (ca să crească şi să înflorească ca şi mâțişoarele). Reminiscențe ale unui arhaic totemism fitomorf prin sacralizarea salciei. Dacă fetele dau cu salcie pe păr în ziua de Florii, le creşte părul.
- Duminica Sf. Învieri (Sf. Paşti). Paştele se ține după un calendar lunar, în a paisprezecea zi a lunii pline, după echinocțiul de primăvară. Paştele este un scenariu ritual de înnoire anuală a Lumii deschis de Duminica Floriilor, închis de Duminica Tomii şi intersectat de noaptea Învierii Mântuitorului Iisus. Se încadrează în modelul preistoric de renaştere simbolică a timpului şi spațiului prin jertfa divinității. După trei zile de haos şi întuneric în care omenirea a rămas fără protecție divină, urmează miracolul Învierii Domnului din noaptea Paştelui şi actele de purificare din Săptămâna Luminată care readuc echilibrul şi armonia.

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

Obiceiurile din ciclul vieții urmează vechi modele, depășind aria culturală a Dobrogei sau Balcanilor. Astfel, obiceiurile legate de naştere nu se deosebesc de cele practicate în alte localități cu populație ortodoxă. La naştere, femeia era asistată de „babă”, una din femeile bătrâne ale satului, pricepută la aceasta. Moaşei i se dădeau daruri (o rochie, un săpun, un prosop). Dovadă a rolului pe care „baba” îl avea în comunitatea tradițională este sărbătoarea „ziua Babei”.

În apa de „scăldătoare” (prima baie a nou-născutului după botez) se pune: ou („ca să fie uşor”); bani („ca să fie bogat”); flori („să fie frumos”). Banul pus „în apa de scăldătoare” era folosit inițial pentru a se face cruce asupra copilului. La sfârşit, apa este aruncată de o fată cu părinți („să nu fie orfană”), care ia banul. La scăldătoare participau numai femeile; la masa de botez participau şi bărbații. Naşa dăruia copilului lucruri de îmbrăcăminte şi bani, şi la rândul său primea şi ea daruri. Toți participanții la botez, „puneau” bani copilului.

Obiceiurile în legătură cu nunta, privită ca ceremonial de trecere, cuprind trei etape principale: logodna, nunta şi obiceiurile după nuntă. Secvențele propriu-zise ale nunții sunt precedate de pețit. Ca în majoritatea localităților, nunta începea de joi prin pregătirea mâncării, a cozonacului, a colacilor, a pâinii.

Chemarea la nuntă se făcea, vineri şi sâmbătă de către cavalerul de onoare, care avea grijă să cinstească pe cei care îi invita.

În cadrul secvențelor din ceremonial, care aveau loc duminica, se remarcămpregătirea celor doi miri pentru secvența importantă: cununia religioasă, prin care se consfințeşte întemeierea noii familii. În aceste momente, se cântă atât miresei cât şi mirelui, melodii al căror conținut se referea la despărțirea de părinți, de fete, şi plecarea între străini (pentru mireasă).

ASPECTE DE VIAȚĂ SPIRITUALĂ

La petrecerea care are loc până dimineață, o atenție deosebită se acordă naşului, în faţa căruia se joacă aproape permanent. La sfârşitul petrecerii, naşul este dus acasă. Alaiul care îl duce pe naş acasă este format din nuntaşi (atât din partea miresei cât şi ai mirelui) şi în mod deosebit fac parte din el şi socrii.

OBIECTIVE RELIGIOASE DIN GAL MUNȚII MĂCINULUI – DUNĂREA VECHE

Se cuvine a fi menționate bisericile din areal deoarece populația bulgărească a frecventat aceleași lăcașuri ortodoxe ca și românii și ucrainenii.

- Biserica cu Hramul Sf. Împărați, din Sarighiol de Deal, zidită în perioada 1880-1889.
- Biserica cu Hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, din Cerna, zidită în perioada 1890 (1892) – 1897. Pictura interioară în frescă realizată de către Sima Marian. Iconostas monumental pictat de către I. Balais, iar sculptura precum și placarea lui cu tablă a fost efectuată de către D. Golios din Galați (foto).
- Biserica cu Hramul Sf. Mc. Gheorghe, din Horia, zidită în perioada 1912-1914. Iconostas de către Petre Țvetcof și fii săi Boris și Nicolae în perioada 1924-1927 și pictat de Geo Cardaș (1881-1947). și P. Gh. Simionescu în 1926. Geo Cardaș este pictorul care în perioada interbelică va deveni unul dintre cei mai activi pictori ce au reprezentat în arta lor ținuturile Dobrogei.
- Biserica cu Hramul Sf. Dumitru, din Izvoarele, zidită în perioada 1906-1912. Pictura interioară realizată în perioada 1988-1990.
- Biserica cu Hramul Sf. Dumitru, din Stejaru, zidită în perioada 1858. Iconostas pictat în 1866 de către zugravul bulgar Zaharia.

OBIECTIVE RELIGIOASE DIN GAL DELTA DUNĂRII

❖ Biserica cu Hramul Sf. M. Mc. Dimitrie, din Nufăru, zidită în perioada 1905- 1912. Pictura interioară în frescă realizată în anii 2002-2007 de către Marin Goagea.110

❖ Biserica cu Hramul Sf. M. M. Dimitrie, din Beștepe, zidită în perioada 1897- 1913.

❖ Biserica cu Hramul Sf. Voievozi, din Agighiol, zidită în perioada 1858-1860. Iconostasul pictat în jurul anului 1910 de către Mihail Paraschiv și/sau Rafael Mateef.

❖Biserica cu Hramul Acoperământul Maicii Domnului, din Valea Nucarilor, zidită în perioada 1891-1896. Iconostasul bisericii este realizat de vestitul pictor iconar dobrogean Enache Cardaș (1848-1938).

❖Biserica cu Hramul Nașterea Maicii Domnului, din Iazurile, zidită în perioada 1900-1910 sau 1900-1914.

❖Biserica cu Hramul Sf. Gheorghe, din Murighiol, zidită în perioada 1878-1883. Pictura murală a fost realizată între anii 2001-2003.

❖Biserica Sf. Nicolae și Sf. Alexandru, din Sulina, zidită în perioada 1910-1912 și finalizată între 1933-1934.

❖Biserica cu Hramul Sf Nicolae, din Sulina, zidită în 1867. A fost restaurată în anul 1923 , iar pictura interioară realizată în ulei în anul 1931, este posibil să îi aparțină lui Ioannis C. Chiriacos.

❖Biserica cu Hramul Sf. Parascheva, din Plopu, zidită în 1903.

❖Biserica cu Hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, din Sarinasuf, zidită în 1894. 111 În biserică se păstrează Iconostasul pictat de Enache Cardaș în 1903, iar pictura murală de Geo Cardaș (1881-1947), pictorul care în perioada interbelică va deveni unul dintre cei mai activi pictori ce au reprezentat în arta lor ținuturile Dobrogei.

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

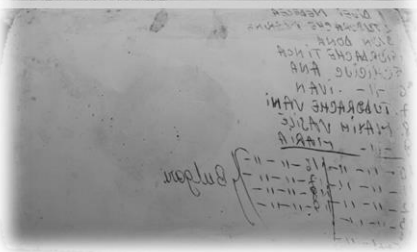

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

За спомен ка
буля Янка от
Янка и Костадин
дедата ка хара
Иванка

Винтиле Кефеуца
1981

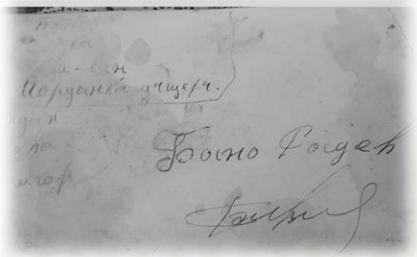
Вики si

Вики drag

ей.

бъдещият ти 1930

Бойно Родев

Книжка за спомен
от
Бойно. Р. Велков. на братчето
Благор При идването на
из Курзиев във България.
във Компанеле. през 1963 год.
Когато погледнеш книжката
винаге ще си спомняш за
нас.

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

CRÂMPEIE DE ISTORIE COMUNĂ

PROIECTUL NOSTRU ÎN IMAGINI:
GRUPURILE DE LUCRU

PROIECTUL NOSTRU ÎN IMAGINI:

FESTIVAL SITOVO, BULGARIA

PROIECTUL NOSTRU ÎN IMAGINI:
FESTIVAL MAHMUDIA, GAL DELTA DUNĂRII

PROIECTUL NOSTRU ÎN IMAGINI:

FESTIVAL CERNA, GAL MUNTII MĂCINULUI

DOBROGEA AND DOBRUDZHA – FROM COMMON PAST TO COMMON FUTURE

https://dobrogea-dobrudzha.ro

PARTENERIAT PROIECT:

- GAL MUNȚII MĂCINULUI - DUNĂREA VECHE (RO) – www.galmuntiimacinului.ro
- GAL DELTA DUNĂRII (RO) – www.galdeltadunarii.ro
- GAL GLAVINITSA - SITOVO - KRAYDUNAVSKA DOBRUDZHA (BG) - www.mig.glavinitsa-sitovo.org

Material realizat în cadrul proiectului „Dobrogea and Dobrudzha – from common past to common future”, finanțat in cadrul SubMăsurii 19.3B a Programului Național de Dezvoltare Rurală PNDR 2014 – 2020.
Conţinutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziţia oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.